

Gajdó Tamás

Egyszemélyes intézmény

KERÉNYI FERENC (1944–2008)

deális tudós volt. Nem véletlenül nevezte a Bölcsészettudományi Karon tanszékvezetője „államilag engedélyezett pozitivistának”. Semmi sem érdekelt, csak kutatásának tárgya. 1968-ban végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar–történelem szakán, majd középiskolai tanárkodás után a Petőfi Irodalmi Múzeumban és a Magyar Színházi Intézetben dolgozott – ez utóbbinak 1983-ban, Elbert János halála után lett igazgatója. 1992-től az Irodalomtudományi Intézet főmunkatársa volt. Tanári működését a Színház- és Filmművészeti Egyetemen folytatta. Munkásságának centruma a XVIII–XIX. századi magyar színház története és elmélete és a Nemzeti Színház története. Petőfi életművét is kutatta. Műveinek sora önmagáért beszél. A szintézisre törekvő könyvek mellett (*A régi magyar színpadon, 1790–1849, 1981; Magyar színháztörténet, 1790–1873, 1990; Petőfi Sándor élete és kora, 1998*) ott sorakoznak a forráskiadások (*A vándorszínésztől a Nemzeti Színházig, 1987; 77 ismeretlen dokumentum a régi Nemzeti Színházról, 1989*) és a szövegkiadások (Katona József: *Bánk bán*, Madách Imre: *Az ember tragédiája*, Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, Petőfi Sándor: *Az apostol*).

A reformkori irodalom egyik legkitűnőbb ismerőjeként alapvető tanulmányokat közölt, mégis színház-történeti művei váltották ki a legnagyobb hatást. Nem véletlenül, hiszen látványosan szakított az anekdoták laza füzéréből szerkesztett művekkel. Kötetben is megjelent kandidátusi értekezése, *A régi magyar színpadon* korszakhatár a tudományág történetében. A könyv felborzolta a magyar színház-történet évtizedes állóvizét. Kerényi ugyanis úgy értekezett a magyar nyelvű hivatásos színjátszás első évtizedeiről, hogy alig ejtett szót például Kelemen Lászlóról, akit a hagyomány az első magyar színházigazgatóként tisztelt. Munkájának minden sora újdonságot hozott. Arra készült, hogy vezetésével megújulhat a hazai színház-történet-írás. Kutatásai révén jól tudta, hogy egyszerre kell a forrásokat felkutatni, összegyűjteni, rekonstruálni a színjátékszövegek hiteles változatát, s megírni a szintézist. *A magyar színház-történet* című kézikönyv első kötete, melynek Székely György volt a főszerkesztője, megkoronázta Kerényi tudományos szervező tevékenységét. A kötet időrendi összefoglalója, illusztrációi és bibliográfiája arról tanúskodik, hogy a magyar színház-tör-

ténet-írás néhány év leforgása alatt több évtizedes lemaradást hozott be ekkor, s ez részben az ő munkásságának is köszönhető.

Igazgatása alatt ünnepelte a Magyar Színházi Intézet a Nemzeti Színház megnyitásának százötvenedik (1987) és a hivatásos magyar színjátszás kétszázadik (1990) évfordulóját. Az előbbi évfordulóra a színház történetét összefoglaló tanulmánykötet és a forráskiadvány mellett a Corvina Kiadó faksimile dokumentumválogatást bocsátott közre *Építsünk Nemzeti Színházat!* címmel. A cím egyszerre utalt az új Nemzeti Színház felépítésére (akkor éppen a Hofer-féle városligeti terv volt érvényben) és arra, hogy a Nemzeti Színház szellemének meg kellene újulnia... Ez a mozzanat is jelzi, hogy Kerényi Ferenc ebben az időszakban a közélet porondjára kényszerült. Ráadásul a Magyar Színházi Intézet kiállítóhelye, a Bajor Gizi Színészmúzeum felújítása is ekkoriban zajlott, de a szakma és a nagyközönség is elutasította a múzeum átrendezésére tett kísérletet.

Talán ezek az események érlelték meg benne az elhatározást, hogy visszatér a tudományhoz. Az 1990-es években hatalmas feladatra vállalkozva összegyűjtötte a 2000-ben megjelent *A magyar színikritika kezdetei (1790–1837)* című háromkötetes nélkülözhetetlen forráskiadvány anyagát.

Kerényiként mutatkozott be a telefonban, írta alá leveleit, így is emlegette mindenki. Fáradhatatlanul adott tanácsot, írt lektori véleményt, nyitott meg kiállítást, mondott beszédet. Mióta nyugalomba vonult, mintha újabb lendületet vett volna munkássága. *Az ember tragédiájának* egyedülálló kritikai kiadása és az életművét megkoronázó Petőfi-monográfia megjelenése után is egyre újabb terveknek kovácsolt. Amikor ismeretlen és páratlan nemzeti színházi dokumentumok bukkantak fel – azonnal kész terve volt a kiadásra.

Hatvanadik születésnapjára tanulmánykötettel lepék meg munkatársai. A szerkesztők ebben így jellemezték: „Az irodalomtörténész-szakma egésze tudja, hogy Kerényi egyszemélyes intézmény, s ilyenformán szinte közömbös is, hogy hivatalosan éppen mi a munkahelye [...]: ő mindig az, aki megválaszolja a lehetetlen kérdéseket, megoldja a legbonyolultabb feladatokat, hajlandó vállalni a tudományos ismeretterjesztés mások által lenézett misszióját.”